

Oponentský posudek bakalářské práce

Martina Králíčková: Životní styl žen – matek malých dětí na české vesnici z pohledu dvou generací. Praha: FHS UK 2008, 42 s. + přílohy, vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Martina Králíčková si pro svou bakalářskou práci zvolila bezesporu nosné téma. Mateřství jako životní role, jeho prožívání v každodennosti a v důsledku možná změna dosavadního životního stylu je stále aktuálním – protože měnícím se – tématem sociálních věd. Právě změnu se ve své bakalářské práci autorka pokusila zachytit: sledovala dvě generace žen (přesněji dvě skupiny žen, z nichž každá je matkami jedné generace dětí) a tázala se, zda se liší prožívání mateřské/rodičovské dovolené v 70. letech 20. a na počátku 21. století.

Jako prostředek k uchopení tématu zvolila autorka kvalitativní výzkum. Deklaruje analýzu provedených 20 polostandardizovaných rozhovorů a zúčastněné pozorování. Rozhovory, připojené v příloze, však vykazují všechny známky strukturovaného rozhovoru (nikoli polostrukturovaného) – což se ukazuje jako nedostatek. Pokud by autorka opravdu volila otevřenější formu rozhovoru (na s. 7 dokonce tvrdí, že některé „části rozhovorů mají charakter nestandardizovaného rozhovoru“ – takové pasáže jsem ovšem v transkriptech nenašla), pravděpodobně by se dočkala hlubších výpovědí než typu „Jo, to M. nepracuje“ (příloha, s. 6). Např. to, že manžel o svátcích nechodí do práce, přeci ještě nutně neznamená, že rodina je pohromadě, resp. bylo by na místě zjistit, co si pod tím informátorka představuje. K tomu by všem autorka musela položit další otázku. Deklarované zúčastněné pozorování pak není použito vůbec – autorka jeho cíle a postup nenaznačuje ani v metodologické části, ani se záznamy pozorování nepracuje v části analytické. Opět to lze považovat za škodu: pozorování (byť nikoli nutně zúčastněné) např. míst setkávání matek s dětmi by možná napovědělo mnohé o rozdílech mezi modely pro realitu a modely reality (Geertz 2000).

Námítky mám i proti popisu vzorku. Především zde není dostatečně reflektováno, že autorka nevybírala ženy podle jejich věku, ale podle věku jejich dětí. Toto klíčové rozlišení zde chybí, k uvedeným charakteristikám (datum narození informátorek, rodinný stav, dosažené vzdělání atp.) není vztážen ani počet dětí. Pokud navíc nahlédneme do pasportizací rozhovorů, je zjevné, že toto základní kritérium (mateřská dovolená v 70. letech 20. století resp. po r. 2000) není uplatněno důsledně: pokud jde o první skupinu, neodpovídá rozhovor č. 13 (dětí nar. 1979 a 1982) a především rozhovor č. 17 (1981, 1982 a 1989) a s ohledem na deklarovaný baby boom je problematický i rozhovor č. 19 (1966 a 1970). U druhé skupiny pak vnímám jako nejasné rozhovory č. 7 a 8, v nichž s ohledem na data narození dětí (1992, 1994 a 2004 resp. 1991, 1994, 1996 a 2002) není zřejmé, zda informátorky reflektují 90. léta 20. století, či opravdu počátek století 21. V pasportizacích je navíc narušena deklarovaná anonymita: autorka sice neuvádí jména matek, ale kombinace plného názvu vesnice, v níž informátorky žijí, popř. z níž pocházejí, křestních jmen dětí s roky narození a v některých případech názvu firem, v nichž informátorky pracovaly či pracují (rozh. č. 1, 5, 6, 8) činí z této anonymizace paskvil. Etice výzkumu se ostatně autorka v textu prakticky nevěnuje. Zato nechybí planá úvaha o tom, zda se informátorkám z druhé skupiny „přání /mít další dítě – pozn. HN/ vzhledem k jejich věku podaří uskutečnit“ (s. 9, dtto s. 17) – proč by ženy ve věku 24-39 let nemohly znovu otěhotnět?

V teoretické části bakalářské práce se Martina Králíčková věnuje „rodinné politice“ v ČR ve sledovaných obdobích, tedy především demografickým ukazatelů a legislativě. Autorka pracuje s relevantní odbornou literaturou a k tématu přistupuje velmi pečlivě. Škoda, že se v teoretickém vymezení své práce neobrátila též na sociologické, etnologické resp. sociálně

antropologické či genderové texty a nepokusila se o konceptuální rámec svého výzkumu - jednak o vymezení „životního stylu“, jednak o tématizaci pojmu mateřství a jeho každodenního zakoušení, resp. každodennosti na vesnici, popř. každodennosti za normalizace a dnes. Navíc studium některých publikací, jež by jí v tomto ohledy byly nápomocné, deklaruje v seznamu literatury (Fialová a kol 1996, Hamplová a kol. 2006, Haukanes 2004, Sullerotová 1998, Šolcová 1984), aniž by je v bakalářské práci použila, což je v rozporu s publikační etikou.

Analytická část proto zůstává spíše povrchní, což je zapříčiněno jak nedostatečným teoretickým zázemím, tak nedůslednou prací v terénu. Ve výsledné práci tak postrádám s ohledem na sledovaná období srovnání následujících aspektů: odlišná délka mateřské/rodičovské dovolené; péče o domácnost vs. péče o dítě; zohlednění života na vesnici; zohlednění odlišného sociokulturního kontextu (např. odlišné sociální podmínky, infrastruktura služeb atp.) a jeho důsledků (např. typicky šití oblečení (nejen) na děti v 70. letech). K analytické části se nemohu zdržet ještě jedné terminologické výtky: autorka v úvodu informátorce rozlišuje na 1. (mateřství v 70. letech) a 2. (mateřství v 21. stol.) skupinu, v dalším textu pak nejprve toto pojmenování zaměňuje (s. 25) a později začne používat názvy „generace matek“ (= 1. skupina) vs. „maminky na začátku 21. století“ (s. 31), „současné maminky“ (s. 33), „generace dcer“ (s. 36).

Pokud jde o vytčené cíle práce, autorka je víceméně dosáhla. Na základě vlastního výzkumu zodpověděla výzkumné otázky, předvedla schopnost práce s odbornou literaturou – byť jen na omezené téma – i schopnost adekvátního písemného projevu (gramatické i stylistické chyby se v textu sice vyskytují, ale v nikterak hojně míře). Celkově tedy přes uvedené výtky hodnotím bakalářskou práci Martiny Králíčkové jako poměrně zdařilou a navrhuji ji hodnotit jako velmi dobrou, cca 30 body.

V Praze 16. června 2008

Mgr. Hedvika Novotná